

Sygn. akt II UK 212/19

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej N. w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
z udziałem zainteresowanych H. P., W. P., D. P., A. P., K. P., B. P., K. O., M. S.
o ustalenie nieistnienia ubezpieczeń społecznych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 22 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 22 stycznia 2019 r., oddalił apelację Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „N.” w G., od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 31 stycznia 2018 r., mocą którego oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w T. z dnia 19 i 24 marca 2015 r. stwierdzających, że H. P., W. P., D. P., A. P., K. P., B. P., K. O. i M. S. podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pracy wykonywanej na podstawie umów o świadczenie usług w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „N.” w G..

W sprawie ustalono, że Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „N.” w G. (dalej RSP lub Spółdzielnia) zajmuje się produkcją rolniczą i ogrodniczą. Z pracownikami

sezonowymi RSP zawierała umowy o dzieło w celu zbioru owoców, pielieniem i obieraniem cebuli.

Sąd pierwszej instancji szczegółowo przedstawił poszczególne zawierane umowy i uznał, że faktycznie były to umowy o świadczenie usług, a zatem umowy powodujące obowiązek ubezpieczenia społecznego. Do dzieła nie można zaliczyć zbioru truskawek, malin, wiśni i aronii, gdyż nie powstaje w tym wypadku żadne dzieło.

Pogląd ten zaaprobował Sąd Apelacyjny, odnosząc się dodatkowo do art. 2 Konstytucji i ważąc jego oddziaływanie w sferze ubezpieczeń społecznych.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając go w całości, domagając się jego uchylenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji; ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, oraz orzeczenie o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na występujące w sprawie zagadnienia prawne - „czy przepisy, w oparciu o które Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaskarżoną decyzję, stanowią podstawę kompetencyjną dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i tym samym dają organowi rentowemu uprawnienie do ingerowania w treść umowy stron, zawartej zgodnie z ich wolą, a także czy dają podstawę unieważnienia zawartej przez strony umowy o dzieło. W ocenie skarżącego przyjęcie, że wskazane przepisy mają kompetencyjny charakter dla organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych narusza art. 2 Konstytucji.

Ponadto istotnym zagadnieniem prawnym wymagającym wyjaśnienia jest - „czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych może w świetle ustawy systemowej stosować kodeks cywilny i wywodzone z niego koncepcje nieważności czynności prawnych. W ocenie skarżącego, stosunków ubezpieczenia społecznego nie da się zakwalifikować do stosunków zobowiązaniowych, bowiem nie można tu mówić jak w przypadku cywilnoprawnych zobowiązań wzajemnych o ścisłej współzależności składki i świadczenia.

Skarżący wskazał także na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów, przez co należy rozumieć „istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Nie może mieć natomiast charakteru kazuistycznego i zawierać szeregu szczegółowych założeń determinujących odpowiedź, jak i nie może służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., IV CSK 405/15, LEX nr 2160209).

W rozpoznawanej sprawie skarżącemu unika z pola widzenia okoliczność, że przedmiot kwalifikacji umowy o dzieło i umowy o świadczenie usług stanowił przedmiot wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego (np. wyroki: z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 402/12, LEX nr 1350308; z dnia 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14, LEX nr 1816587; z dnia 21 lipca 2016 r., I UK 313/15, LEX nr 2111409; z dnia 10 stycznia

2017 r., III UK 53/16, LEX nr 2188651). W sprawie ma znaczenie także to – co słusznie pokreślił Sąd Apelacyjny – że w konkretnych tożsamych stanach faktycznych wypowiadał się już Sąd Najwyższy (zob. spośród wielu postanowienie z dnia 19 kwietnia 2018 r., II UK 315/17, LEX nr 2488070), odpowiadając także na identycznie sformułowane przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, między innymi, że wola stron nie może zmieniać ustawy. Okoliczność, że strony umowy określiły łączący je stosunek prawny jako umowę o dzieło, eksponując w ten sposób jej charakter, nie jest elementem decydującym samodzielnie o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie - z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy - określa sąd. Natomiast Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13 (LEX nr 1495840)).

Dodać należy, że kwestia związana z prawem re kwalifikacji umów prawa cywilnego w obszarze ubezpieczeń społecznych została przedstawiona w doktrynie przez J. S. B. (Interpretacyjne czy prawotwórcze działanie sądu dokonującego kwalifikacji prawnej umowy odnoszącej się do świadczenia usług - analiza orzeczeń sądów cywilnych i sądów ubezpieczeń społecznych, PiZS 2020 nr 9, s. 24-31).

Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). W sytuacji, gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni przepisów prawa, konieczne jest określenie, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), nie zachodzi ona, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Powołanie i oparcie uzasadnienia na rozstrzygnięciu Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 1976 r., II CR 193/76 (LEX nr 5046) nie prowadzi do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Powołane rozstrzygnięcie dotyczyło sytuacji sporu umownego między rolnikiem (a więc podmiotem prowadzącym działalność rolniczą) a Spółdzielnią Kółek Rolniczych, a więc sporu między profesjonalistami. Inna perspektywa ma miejsce w rozpoznanej sprawie, gdzie stosunkowo proste prace fizyczne, przy zapewnieniu funkcji organizatorskiej przez Spółdzielnię, sprowadzały się do powtarzalnych czynności, które – co ważne – judykatura Sądu Najwyższego powszechnie przyjmuje za typowe elementy umowy o świadczenie usług (zob. także wyroki: z dnia 28 marca 2000 r., II UK 386/99, OSNPAiUS 2001 nr 16, poz. 522; z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 315/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 127; z dnia 18 kwietnia 2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 115; z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 308/2011, LEX nr 123584; z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, Legalis nr 734548). W tym kontekście trzeba zwrócić uwagę, że podstawę zaskarżonego wyroku stanowiła ocena, iż przedmiotem spornej umowy cywilnoprawnej nie było osiągnięcie konkretnego rezultatu, ale samo wykonywanie określonych czynności, a ponadto umowy te nie posiadały - podstawowej dla scharakteryzowanej w art. 627 k.c. umowy o dzieło - cechy odpowiedzialności za rezultat (wady dzieła), a były w istocie umowami starannego działania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

